

BÉLÁDI MIKLÓS

1928–1983

A Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság elvesztette főtítkárhelyettesét, a Hungarológiai Értesítő pedig alapítóját és főszerkesztőjét. Az éppen csak megizmosodni kezdő nemzetközi társaságnak és folyóiratának egyik legfontosabb embere, legadódóbb munkása hullott ki a sorból. Azok sorából, akik életüket, tudományos munkásságukat, közéleti tevékenységüket a magyarságtudomány ügyére tették fel, akik számára szaktudományuk művelése nemcsak foglalkozás és hivatás, hanem egyúttal a nemzeti civilizáció ügyével való teljes elkötelezettség is.

Béládi Miklós egyike volt azoknak, akik – alig húszan – 1956 januárjában a Magyar Tudományos Akadémia akkor megalakult Irodalomtudományi Intézetének első munkatársi gárdáját alkották. Azóta, epizódyszerű megszakításokat nem számítva, ennek az alkotó műhelynek egyik legkiválóbb tagja, s jó ideje egyik vezető személyisége volt. Ebben a közösségben vetődött fel a 60-as évek elején, itt érlelődött meg – a különböző országokban dolgozó hungarológusoktól is egyre ösztönöztetve – egy nemzetközi tudományos társaságnak a gondolata a magyar nyelv, irodalom és rokon tudományai művelésére, illetve az e szakterületen munkálkodók nemzetközi összefogására. Amikorra megérték a feltételek egy ilyen társaság megalakítására, amikor annak hasznosságát és szükségességét már elismerte és vallotta mind a magyarországi, mind pedig a magyar stúdiókban érdekelt nemzetközi tudományos közvélemény, s a Magyar Tudományos Akadémia elérkezettnek látta az időt a kezdeményezés megtételére, keresve sem találhatott volna megfelelőbb személyt, alkalmasabb szakembert az előkészületek, a szervezés munkájára, mint Béládi Miklóst. Az 1977. augusztus 25-i nyíregyházi alakuló közgyűlés előkészítése, lebonyolítása az ő munkája volt, neki köszönhető, hogy ez a fontos találkozó, a hungarológia mintegy száz prominens képviselőjének első nemzetközi összejövetele zavartalanul, kitűnő kollegiális légkörben bonyolódott le. Érthető, hogy az újonnan létrejött nemzetközi társaság alapító tagsága teljes egyetértséssel őt választotta meg a társaság egyik legfontosabb vezető tisztségére.

Béládi Miklós azóta társaságunk főtítkárhelyettese volt alkotó és munkás élete oly fájdalmas és tragikus megszakadásáig. Ebben a minőségben az ő feladata volt az alakuló közgyűlés elhatározásai nyomán a társaság életének, tevékenységének megszervezése. Alapszabályaink szerint a főtítkárhelyettes a társaság budapesti titkárságának a vezetője, s így órá háruult a Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság ügymenetének, adminisztrációjának a talpraállítására: az alakuló közgyűlés mintegy száz résztvevőjének elhatározásából működő, s a magyarságtudományban irányító szerepet betöltő egyesület, szervezet létrehozása. Mindezt megállapítva nem csökkentjük a Társaság elnökségének és végrehajtó bizottságának szerepét és érdemeit. A jelentős elvi, iránymutató döntések kollektíven születtek, de mindenki, akinek van némi tapasztalata a tudományszervezésben, jól tudja, hogy a még oly helyes elhatározások is csak akkor érnek valamit, ha van aki – sokszor láthatatlan – aprómunkával tettekké, tényekké alakítja

azokat. S ezt elsősorban Béládi Miklósnak köszönhetjük. Hogy Társaságunknak ma több mint nyolcszáz tagja van, hogy 1981-ben sikeresen megrendezte első nemzetközi kongresszusát, hogy ma már az UNESCO szervezetei által elismert teljes jogú nemzetközi szervezetként működik, hogy már negyedik évfolyamán túl van első folyóirata s születőben van a második – hogy csak a legfontosabbakat említsem –, mindez elképzelhetetlen lett volna az ő hozzájárulása, kitartó munkája nélkül.

Béládi Miklós azonban nemcsak Társaságunk szervezeti munkájának volt az irányítója, hanem a Társaság érdemi, tudományos munkájának is egyik legfőbb alakítója. Hiszen személyében a XX. századi magyar irodalom egyik legkiválóbb szakértőjét vallhatta főtítkárhelyettesének a Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság. A XX. század magyar irodalmát a szó legtágabb értelmében, a ma már országhatárokat nem ismerő egyetemes magyar irodalomét. Hogy a magyar irodalmat ma már nem azonosítjuk Magyarországi irodalmával, hogy külön sajtóságokat mutató, de egy nagy egységben mégis összetartozó, több helyen művelt magyar irodalomról beszélünk, hogy a magyar nyelven írt irodalmat nemcsak nemzeti, de nemzetközi jelenségnek is tekintjük, abban Béládi Miklós munkáinak, írásainak meghatározó része van. A magyar irodalomtudománynak az ő irányítása alatt és szerkesztésében készült monumentális alkotása, az 1945–1975 közötti, vagyis a jelenkori magyar irodalom történetének összefoglalása már ezeknek a felismeréseknek a jegyében született meg. Így Béládi Miklós – szakterülete, az irodalomtörténet területén – nemcsak követte társaságunk célkitűzését, a magyar filológia, a hungarológia nemzetközi szempontú művelését, de kezdeményező és alakító szerepet is játszott ennek megvalósításában.

S a folyóirat, ahol most búcsúzunk tőle, szintén az ő munkájának az eredménye. Már az alakuló közgyűlésen elhatározta társaságunk, hogy törekedni fog egy, a hungarológia eredményeiről szóló tájékoztató folyóirat létrehozására. Két évvel később, 1979-ben már meg is indult Béládi Miklós irányításával a Hungarológiai Értesítő, mely azóta a magyar irodalomtörténet, nyelvészet és néprajz legfőbb információs fóruma lett. Egy új folyóirat arculatának, szellemének kialakítása rendszerint hosszú évek munkájának az eredménye, a felelős vagy főszerkesztő munkájának gyümölcse lassan érik be. Folyóiratunk ötödik évfolyamának címlapján az alapítónak és elindítónak a neve már gyászkeretben szerepel, de Béládi Miklósnak és munkatársainak négy-öt év is elég volt arra, hogy létrehozzák, kialakítsák a folyóirat jellegét, stílusát, s megbecsülést szerezzenek számára a hungarológia művelői körében, szerte a világon.

Búcsúzunk Béládi Miklóstól, a Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság első főtítkárhelyettesétől, a Hungarológiai Értesítő első felelős szerkesztőjétől, s a feledhetetlen baráttól és munkatárstól. Mert nemcsak a Társaság egyik vezető tisztségviselőjét veszítettük el, hanem egy pótolhatatlan embert, aki a magyar irodalomtörténészek, s tágabban a hungarológusok közösségében mindenki által tisztelt, becsült és szeretett egyéniség volt. Munkáját folytatni fogjuk, folytatnunk kell, de azt az irodalomértést, az egyetemes és nemzetközi magyar szellemi életnek azt a sajátos színét, melyet ő képviselt, örökre nélkülöznünk kell ezután.

Klaniczay Tibor